

Високоліття Прими театру щепкінців

У Сумському академічному театрі драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна 28-го вересня відбулась видатна подія: поважний ювілей прими цього видовищного закладу – народної артистки України Євгенії Серебрякової. Скільки ж це їй? У жінок, як відомо, про вік не питають. Особливо в жінок вродливих і популярних. Ну, між нами кажучи, тричі по двадцять п'ять. Солідно? Власне, це вже більшою мірою тема для роздумів, так би мовити, поетичних, а не для суто журналістських нотаток...

Незважаючи на те, що сумські щепкінці завжди мали повагу від своїх глядачів та позитивне реноме поза межами Сум і області, позатим щедрий зірковий дощопад високих звань гурна на них не проливався. За весь час існування театру народним артистом став справжній чарівник сцени Олексій Тарасенко, згодом – по десятиліттях пізніше – ще двоє імен... Власне, й все. В останні роки цим високим званням вшановані Микола Ластовенький та

мати у важку хвилину. Очевидно, за це сум'яни не тільки щедро винагороджували оплесками кожен її виступ на сцені, а ще й обирали доньку Західної України неоднораз депутатом обласної ради, тож маємо ще одне промовисте підтвердження того, що Україна єдина, з єдиним народом українським та його самобутньою співучою мовою, і не треба нас ділити на «москалів» та «бандер». Хай це зарубають собі на носі шукачі дивідендів на засадах розбрату та

ви і, звичайно, у характерах героїв. Сильних, вольових, правдивих, мудрих, доброзичливих, якими завжди були українці. З плину понад 150-ти зіграних за півстоліття ролей, авторів цих рядків найдорожча Маруся Богуславка з однойменної вистави Ігоря Равицького за драмою Михайла Старицького під такою ж назвою. То є сильна й вольова натура. То є істинно вольовий характер», – так вважає народна артистка України Євгенія Серебрякова.

повідно, й дві системи втілення задуму: перша – авангардна, новаторська; друга – загалом традиційна, хоч і з пошуками нового. Цей другий напрям сцени іноді називають етнографічним. Хоч, як на наш погляд, не зовсім точно.

Євгенія Серебрякова як актриса складалася у межах цих двох театральних систем, із переважанням другої. Адже актриса працювала з різними режисерами, які по-своєму розуміли ці напрямки. Зрозуміло, що так чи інакше, вона

Євгенія Серебрякова високо оцінює ще одну з'яву в їх театрі, і мова тут йде про художницю-постановницю Алію Байтену, сценографія якої точна й ефективна, без зайвих цяцюк. Отож є з ким працювати корифеям.

І В ІНШИХ ІПОСТАСЯХ

По-справжньому талановиті люди, як правило, проявляють свої здібності не в одній іпостасі. Це часто буває і серед акторів. Так, Юрій Тимошенко, відомий в народі як комічний персонаж Тарапунька, був чудесним столяром-червонодеревником, актриса Лариса Кадочникова – прекрасний художник, чий вернісажі збирають багато шанувальників у Києві й інших містах, Ада Роговцева та її донька актриса Катерина Степанкова видали свої поетичні зшитки. До віршів останнім часом вдається й Євгенія Серебрякова. Ось фрагменти з її поезій, з біографічного:

Було дитинство,

Рай села зелений

Й холодна земляна

в хатинонці долівка,

Були пахучі трави і долини

В селі, що дивно зветься

«Москалівка»...

РОДИННЕ ВОГНИЩЕ

Міщанські передсуди про занадто вільне життя богемних людей спростовує родина Серебрякових. Авторів неодноразово пощастило побувати гостем цієї сім'ї, по-справжньому щасливої. Євгенія Климівна й Володимир Петрович зазнайомилися ще в середині 60-х років минулого сторіччя там, у Тернополі. Володя щойно закінчив музичне училище й працював в оркестрі театру. Женя – театральну студію, і на той час молода актриса вже завоювала увагу глядачів й мала поклонників. У Тернополі Володимир та Євгенія й поєднали свої долі, у 1966-му році народила-

З НИЗИН ДО ВЕРШИН

Вона, винуватиця торжества, на сумській сцені без кількох місяців півстодіття. За такий час формується дві покоління людей. Давненько... Та й прибула вона до нас із Волині, власне, з волинської частини Тернопільщини, що, подібно до Сумщини, сформована з двох етнічно-географічних утворень, – Волині, меншою мірою, та Галичини, більшою мірою. Як і наша Сумщина – зі Слобожанщини, меншою мірою, та Гетьманщини, більшою мірою. До речі, земля її народження десь майже на одній паралелі з теперішньою землею її творчої слави. Бо, либонь, кожен справжній шанувальник мистецтва Мельпомени в Сумах вимовляє ім'я народної артистки України Євгенії Серебрякової з великим шітетом. Про це, може, й не мріяли її батьки Клим Ермолайович та Мокрина Гнатівна Пінчуки, хлібороби із такого собі звичайнісінького села Москалівки Лановецького району Тернопільської області, які благословили її на світ 28-го вересня воєнного 1941-го року. Вони, очевидно, не сподівалися, що їхня Женічка згодом, як виросте, піде у великий світ служителів її Величності Сцени. До речі, Євгенія Серебрякова є троюрідною сестрою ушавленого живописця, народного художника України, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка Івана Марчука. До речі, Марчук за міжнародною класифікацією входить у сотню найталановитіших людей світу. Він, здається, чи не єдиний там українець. Ось із такого славного роду походить і героїня нашої розповіді.

Вона принесла на береги Псла свій самобутній талант, перевтілення у найскладніші образи й велику та щедру душу людини, яка завжди готова поділитися з товариством радістю й горем, підтри-

Євгенія Серебрякова – талант масштабний і різнобічний. Це підтверджує й екскурс у перші літа її праці на сумській сцені: корінфейка (у трагедії Еврипіда «Медя»), Світлана у виставі «Птахи летять на грозу» за п'єсою сумського автора Михайла Галушки (до речі, згодом виставу перейменували за ім'ям головної героїні – «Світлана»), Варка за драмою І. Карпенка-Карого «Безталанна». Принагідно, хотілося б згадати ще одну роль Євгенії Серебрякової – Параскеву з вистави «Григорій і Параскева» за однойменною п'єсою нашого земляка, видатного скульптора й кінорежисера, талановитого драматурга Івана Кавалерідзе. Постаць уявної коханої великого українського філософа Григорія Сковороди вона потрактувала оригінально – на межі легенди й реальності. Її Параскева – це й вимріяний фантазією великого інтелекту образ, і земна істота, зігріта теплом залюбленого серця. У цій ролі особливо яскраво проявилася багатогранність обдарування мисткині, вміння грати одну роль у різних реєстрах. Відтак артистка й окреслює образ, заданий драматургом, і додає щось від себе для ще повнішого художнього результату. Зовсім різні жінки зовсім різних епох – за творче життя їх зіграно понад півтора століття – мали не просто обличчя Євгенії Серебрякової, вони вирізнялися особливим світлом, жіночністю, хоч би яка доля дісталася тій чи іншій героїні.

«Український театр, якщо він прагне мати репутацію високого мистецтва у світі й користуватися незмінним успіхом у глядачів, повинен бути глибоко національним. Тільки так він впроваджуватиме найсучасніші естетичні віяння. Але національне має бути завжди першочерговим: у мові, в оформленні, у самому дусі виста-

шевченківців у Тернополі заголовну роль Марини у п'єсі «Марина» М. Зарудного за однойменною поемою великого Кобзаря. Щастя Євгенії було й у тому, що потрапила вона під руку талановитого й доброзичливого Ярослава Геляса, тоді головного режисера Тернопільського театру, він одразу завбачив у дівчині самобутнє обдарування і ввімкнув їй «зелене світло» під рампу театру.

Автор цих рядків рецензував у пресі не один десяток вистав за участі Євгенії Серебрякової і щоразу констатував от що. Ступінь обдарування цієї актриси вимірюється розмахом творчої мислі режисера. Такими були на шляху її творчого зростання згаданий Ярослав Геляс – народний артист УРСР, народний артист України Ігор Рибчинський, заслужений діяч мистецтв України Олександр Бойцов-Троцький. Останній, на жаль, ненадовго затримався в Сумах. Блискучий знавець ресурсів сцени, він вдало контамінував (поєднував) дві драматичні поеми Лесі Українки – «Одержима» й «На полі крові» – в одну. Вистава мала назву «Ісус Христос, Міріам і Юда», де роль Міріам талановито зіграла Серебрякова. У створеному нею образі засвітилися мудрість і пристрасть, патріотизм і жіночність, вірність і одухотвореність. Таку виставу можна було б провезти всією Європою. Не повезли. А шкода, бо драматургія Лесі Українки – це драматургія майбутнього, вона підвладна режисерам-новаторам і видатним акторам. І на цій школі Євгенія Серебрякова досягла вершин.

У КОЛІ ДРУЗІВ І ПОБРАТИМІВ

Впродовж усього ХХ століття й по сьогодні в українському театрі панують дві художні школи – Леся Курбаса й Гната Юри. Від-

л слави, володарка призу «Золотий мікрофон», лауреатка премії ім. Марії Заньковецької, кавалер ордену княгині Ольги III ступеня, Президентський стипендіат, голова осередку Національної спілки театральних діячів України (НСТДУ) у рідному театрі. Сам перелік цих звань і призначень зобов'язує мисткиню мати великі творчі контакти. І вони, звичайно, є.

Євгенія Серебрякова давно приятелює з народною артисткою відомою з кіно й театру Раїсою Недашківською, з народною артисткою й нашою землячкою Адою Роговцевою, із цілим «букетом» інших народних артистів, ушавлених заньківчан зі Львова – Таїсією Литвиненко, Федором Стригуном, Богданом Козаком, Святославом Максимчуком, Юрієм Брилинським. І в щепкінській драмі у неї, так само, чудові творчі контакти як із народним артистом Миколою Ластовецьким, так і з більшістю колег по сцені.

Сьогодні щепкінці переживають стан оновлення й перспективних змін. Добру творчу атмосферу забезпечує художній керівник театру Антон Меженін, який приїхав до нас із Харкова. Він, на наш погляд, прагне творчо поєднувати елементи тенденцій і Леся Курбаса, і Андрія Жолдака, і Юрія Любимова. По-новому ним прочитана драма Івана Карпенка-Карого «Безталанна», вистава йде під назвою «Хто винен?» й багатьма сприймається по-різному. Прочитання нове, втім художник має право на свої форми й засоби. Зазначимо, Євгенія Климівна грала в «Безталанній» багато десятків років тому роль підступної Варки, а у виставі «Хто винен?» – крутого норову Ганну. Блискуче грала. І приємно, що вона беззастережно прийняла естетику молодого режисера.

Директор сумського театру Кость Іларіонович Швець забезпечив молоду пару квартирою. Це вже згодом вони закінчать, відповідно, Новосибірську консерваторію – Володя (дістане фах диригента й композитора) та Київський інститут театального мистецтва імені І. Карпенка-Карого – Женя (отримала диплом театрознавця).

Донька їхня успішно закінчила факультет англійської мови Сумського педагогічного інституту імені А. С. Макаренка. Працює за фахом. Двоє внуків радують сьогодні дідуся та бабусю. Так, Олег закінчив Київський приватний університет «Україна». Ілонка – Київський Національний університет технології та дизайну. Вона модельєр-конструктор. Обоє тепер при ділі.

Коли Євгенію Климівну спітали життєві випробування, коли вона не зі своєї волі кілька років була поза театром, Володимир Петрович всіляко підтримував дружину, не ремствував, що живуть на одну зарплату. Сьогодні Володимир Серебряков кавалер ордену «За заслуги» III-го ступеня.

НА ЗЛЕТІ

Я її часто бачу на вулицях Сум, усміхнену, привітну. У побуті вона нікого не переграє – це на сцені примадонна часто вивищується серед інших. Що ж, обдарування, талант, великий творчий досвід. Вона однаково яскрава в драмі й трагедії, у комедії та фарсі.

Попереду нові плани. Тож і цей сьогоднішній її ювілей, сподіваємось, тільки етап у житті, а не творчий фініш. Народна артистка України Євгенія Серебрякова на високому злеті.

*Анатолій ГРИЗУН,
член Національної спілки
письменників України,
кандидат філології, доцент*